

ingediend op **1690** (2022-2023) – Nr. 1
8 mei 2023 (2022-2023)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Brecht Warnez, Katrien Schryvers, Hilâl Yalçın,
Loes Vandromme, Vera Jans en Tinne Rombouts

over maatregelen
om studietoelagen sneller en rechtvaardiger toe te kennen

I. Situering: belang en aantal

Iedereen moet de kans krijgen om in de maatschappij zijn of haar weg te vinden. Dat betekent dat iedereen de kans moet krijgen om via onderwijs zijn of haar talenten verder te ontwikkelen. Financiële middelen mogen daarbij geen belemmering vormen.

Om iedereen de kans te geven hoger onderwijs te volgen en op die manier de democratisering van het hoger onderwijs te waarborgen, geeft de Vlaamse Gemeenschap in bepaalde gevallen een studietoelage aan studenten van de universiteit en de hogeschool.¹ Een studietoelage is een financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap om de kosten van het hoger onderwijs te helpen dekken.² Die kunnen immers snel oplopen. Aanvragen van een studietoelage worden verwerkt en uitbetaald door de afdeling Studietoelagen van het Vlaams Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS).

1. Steeds meer studietoelagen

In Vlaanderen blijken steeds meer studenten in aanmerking te komen voor een studietoelage.³ Van de 258.628 studenten die in het academiejaar 2020-2021 waren ingeschreven in een financierbare opleiding, ontvingen 61.223 studenten een studietoelage. Dat komt neer op 23,7% van de studenten: bijna een op de vier. In 2019-2020 was nog sprake van 58.776 studenten op 246.718 studenten in financierbare opleidingen, een aandeel van zo'n 23,8%. Het aantal studenten in financierbare opleidingen en het aantal toekenningen nemen voor het vierde jaar op rij toe (zie volgende tabel). Dat toont aan dat de studietoelage een belangrijk instrument is en blijft om iedereen toegang te geven tot het hoger onderwijs.

Academiejaar	Aantal toekenningen	Aantal studenten*	Aandeel met recht op een studietoelage
2017-2018	51.521	227.166	22,7%
2018-2019	53.903	228.043	23,6%
2019-2020	58.776	246.715	23,8%
2020-2021	61.223	258.628	23,7%
2021-2022	62.268	262.303	23,7%

* Alleen het aantal studenten met een actieve inschrijving in een financierbare opleiding in Vlaanderen werd in de tabel opgenomen: dat zijn studenten die met een diplomacontract een bachelor-, graduaats- of masteropleiding, of een schakel- of voorbereidingsprogramma volgen.

* Voor het academiejaar 2021-2022 waren de aanvragen op 17 november 2022 nog in behandeling. Het aandeel zal voor die groep dus nog stijgen.

Opmerkelijk is dat de stijging van het aantal toekenningen onafhankelijk is van de gezinssituatie van de student. Het grootste aandeel, met 83%, blijft in het academiejaar 2020-2021 de studenten met het statuut 'ten laste ouder'. Dat wordt gevolgd door 'zelfstandige student' (12%) en 'gehuwde student' (3%). De statuten 'ten laste andere' en 'alleenstaande student' vertegenwoordigden beide minder dan 1%, maar ook die groepen groeien de laatste jaren.

¹ Artikel 3 van het decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad, 19 juli 2007).

² Artikel 4 van het decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad 19 juli 2007).

³ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 9 juli 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 694; schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12; schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 26 oktober 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 77.

Academiejaar	Ten laste van ouders	Ten laste van andere	Zelfstandig student	Gehuwd student	Alleenstaand student
2017-2018	45.261	359	4560	977	364
2018-2019	47.220	407	4829	1061	386
2019-2020	50.395	424	6119	1448	390
2020-2021	51.787	7601	1668	467	446

Waar wel een kleine daling gesitueerd kan worden voor academiejaar 2020-2021, is bij het aantal toekenningen aan kotstudenten tot 11.216 studietoelagen. Studenten met het statuut van zelfstandig, gehuwd of alleenstaand student komen ook in aanmerking voor de hogere toelage voor kotstudenten. In totaal werden 20.931 studietoelagen uitbetaald met een kottarief (34%). Die cijfers liggen procentueel voor het eerst lager dan de cijfers van het academiejaar 2017-2018. Dat is wellicht te wijten aan de coronacrisis, toen studenten dikwijls een verblijf thuis verkozen boven een kot.

Academiejaar	Niet op kot	Op kot in Vlaanderen	Kottoelage op basis van statuut*	Opleiding buiten Vlaanderen**
2017-2018	33.990	11.439	5783	309
2018-2019	35.756	11.778	6053	316
2019-2020	38.641	12.285	7576	274

* Artikel 44 van het decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap bepaalt dat studenten met het statuut van gehuwd, zelfstandig of alleenstaand student ook als kotstudenten worden beschouwd. Studenten met een toekenning in dit type leefeenheid die ook een buitenlandse opleiding volgen, worden in de categorie 'Opleiding buiten Vlaanderen' opgenomen.

** Artikel 44 van het decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap bepaalt dat studenten die een opleiding volgen in het buitenland, ook als kotstudenten worden beschouwd.

2. Voorwaarden

Om in aanmerking te komen voor een studietoelage moet een student voldoen aan vier soorten voorwaarden: de nationaliteitsvoorwaarde, de pedagogische voorwaarden, de financiële voorwaarden en de procedurele voorwaarden.⁴

Samengevat moet de student aan de onderstaande voorwaarden voldoen.

1. Nationaliteit⁵

In beginsel moet de student Belg zijn. In bepaalde andere gevallen en onder specifieke voorwaarden komen ook niet-Belgen (EU-onderdaan, inwoner van de EER, erkende vluchteling enzovoort) in aanmerking.

2. Gezinssituatie⁶

Om te bepalen hoeveel de student als onderhoudsverstrekker mag verdienen voor een toelage, kijkt de afdeling Studietoelagen eerst naar de 'leefeenheid'. Studenten

⁴ Dat is geregeld in artikel 6 tot en met 68 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad, 19 juli 2007).

⁵ De gedetailleerde uitwerking van de voorwaarden is te vinden in artikel 9 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad, 19 juli 2007).

⁶ De gedetailleerde uitwerking van de voorwaarden is te vinden in artikel 33-34 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad, 19 juli 2007).

worden ingedeeld in vier categorieën: gehuwd/samenwonend, zelfstandig, alleenstaand of ten laste.

3. *Inkomen/financiën*⁷

Het gaat hier om het inkomen dat wordt berekend aan de hand van het meest recente aanslagbiljet, dat eventueel nog wordt aangepast als de student in aanmerking komt voor een extra aftrek. Vervolgens wordt gekeken of de student binnen bepaalde inkomensgrenzen valt, die worden bepaald afhankelijk van de leefeenheid. Tot slot wordt er nog een test op het kadastraal inkomen uitgevoerd: als het kadastraal inkomen vreemd gebruik te hoog is in vergelijking met het inkomen, dan komt de student alsnog niet in aanmerking voor een toelage.

4. *Pedagogische voorwaarden*⁸

De pedagogische voorwaarden zijn:

- a. de student is ingeschreven bij een erkende onderwijsinstelling;
- b. de opleiding die de student volgt, is erkend;
- c. de opleiding die de student volgt, is financierbaar;
- d. de student studeert met een diplomacontract van minstens 27 studiepunten;
- e. de student beschikt over voldoende studietoelagekrediet;
- f. de student heeft de verwervingsgrens bereikt.

II. Rechtvaardigere studietoelagen door afgestemde voorwaarden

1. De integratie van de schooltoeslag in het groeipakket

In 2016 heeft de Vlaamse Regering de conceptnota over een groeipakket op maat voor elk kind en elk gezin goedgekeurd. Op 17 januari 2018 werd het ontwerp van decreet tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid ingediend. Beide dragen bij tot het geïntegreerde gezinsbeleid en focussen op de rol van de gezinsbijslag daarin.

De participatietoelagen die zijn ingeschreven in het decreet tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid hebben tot doel de deelname van kinderen aan de kinderopvang en het onderwijs te stimuleren. Binnen de participatietoelagen kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de universele participatietoeslag en de selectieve participatietoeslag. De universele toeslag is wat voordien de schoolpremie uitmaakte en behoort tot de gezinsbijslagen. De selectieve participatietoeslag vervangt de schooltoelagen. Door de invoering van die selectieve participatietoeslag werden de schooltoelagen voor kleuter-, lager en secundair onderwijs geïntegreerd in het groeipakket (de vernieuwde kinderbijslagregeling).

De selectieve participatietoeslag kan worden toegekend aan leerlingen die deelnemen aan het kleuter- lager of secundair onderwijs, en aan studenten die deelnemen aan hoger onderwijs, als ze aan de bijkomende voorwaarden⁹ voldoen. De toeslag is een jaarlijkse financiële tegemoetkoming ter ondersteuning daarvan en wordt toegekend boven op de universele participatietoeslag. De integratie van de schooltoeslag in het groeipakket heeft als voordeel dat de toeslag meer automatisch kan worden toegekend. De inkomens van gezinnen zijn immers al bekend voor de eventuele toekenning van andere toeslagen.

⁷ De gedetailleerde uitwerking van de voorwaarden is te vinden in artikel 33 en artikel 35-38 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad, 19 juli 2007).

⁸ De gedetailleerde uitwerking van de voorwaarden is te vinden in artikel 10-32 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad 19 juli 2007).

⁹ Artikel 49-50 van het Groeipakketdecreet.

Voor studenten die deelnemen aan het hoger onderwijs, bestaat er binnen het groeipakket alleen de mogelijkheid om een universele en een beperkte selectieve participatietoelage te ontvangen. Voor studietoelagen werd namelijk het oude systeem behouden en is er geen sprake van integratie in het groeipakket.

2. Het verlies van de studietoelage bij de overstap naar het hoger onderwijs

2.1. De cijfers

Naast de soms laattijdige toekenning van studietoelagen (zie infra) is een groot probleem het vervallen van een recht op financiële tegemoetkoming zodra een student de overstap van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs maakt. Hoewel de kosten van het hoger onderwijs vaak veel hoger liggen dan die in het secundair onderwijs, blijkt toch dat niet iedereen die in het secundair onderwijs recht heeft op een schooltoelage, ook in het hoger onderwijs aanspraak kan maken op een studietoelage.

De onderstaande tabel geeft weer hoeveel studenten recht hadden op een schooltoelage en het jaar erop geen studietoelage ontvangen, en hoeveel studenten hun recht op financiële steun bij de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs wel behouden hebben.

Toekenningen bij de overgang van onderwijsniveau			
	Recht in hoger onderwijs én jaar voordien recht in secundair onderwijs	Geen recht in hoger onderwijs en jaar voordien wel recht in secundair onderwijs	Zowel recht in secundair als in hoger onderwijs
Academiejaar 2017-2018	9137	1322	87%
Academiejaar 2018-2019	9483	1377	87%
Academiejaar 2019-2020	10.049	2614	79%

Bij de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs verloren in 2019-2020 maar liefst meer dan 20% van de studenten die het jaar ervoor een schooltoelage hadden ontvangen, financiële steun om hun hogere studies te bekostigen.¹⁰ Tot en met het academiejaar 2018-2019 waren de nationaliteitsvoorwaarden, de financiële voorwaarden en de pedagogische voorwaarden voor het verkrijgen van een schooltoelage en een studietoelage dezelfde. Wat opmerkelijk is, is dat het academiejaar erna (2019-2020) er een daling van maar liefst 8% waarneembaar is in het aantal studenten dat bij de overgang van onderwijsniveau zijn financiële steun behoudt.

Het verschil in uitval van studenten zal vandaag de dag nog groter zijn. Dankzij de hervorming van het groeipakket is er immers een sterke uitbreiding van het aantal kinderen dat een schooltoelage krijgt. Het aantal kinderen dat een schooltoelage ontvangt, is met bijna de helft (45%) gestegen, wat neerkomt op 150.000 kinderen extra. Ook de bedragen werden verhoogd, met een gemiddelde stijging van het bedrag per leerling van 28,6%. Het bedrag stijgt naarmate het kind ouder is. Vooral voor het secundair onderwijs is er een sterke stijging van het gemiddeld toegekende bedrag per leerling: van gemiddeld 461,3 euro in het schooljaar

¹⁰ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 9 juli 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 694.

2017-2018, naar 732,2 euro in het schooljaar 2019-2020.¹¹ Diezelfde hervorming is er niet bij de studietoelagen, ondanks het gegeven dat het hoger onderwijs duurder is dan het leerplichtonderwijs.

Als mogelijke oorzaak voor de uitval geeft de minister aan dat het wellicht gaat om een verbetering van de sociaal-economische situatie van de student.¹² Die afleiding is echter zeer moeilijk te maken, aangezien andere criteria gehanteerd worden om de sociaal-economische situatie te toetsen. Bovendien gaf de minister aan dat hij niet over cijfers beschikt over het aantal studenten dat sinds de hervorming van het groeipakket de studietoelage nu verliest omdat de data verspreid zijn over verschillende beleidsdomeinen.¹³ Uit het wel verkregen cijfermateriaal is het daarnaast niet mogelijk om na te gaan wat de oorzaken zijn van de discrepantie tussen het aantal leerlingen dat een schooltoeslag geniet en het aantal studenten dat een studietoelage verkrijgt. Het hanteren van gelijkvormige criteria zou toelaten om ook de sociaal-economische situatie van de studenten te monitoren en eventuele vooruitgangen of achteruitgangen beter in kaart te brengen.

Het gegeven dat er vandaag nog steeds een discrepantie is tussen het verkrijgen van een schooltoeslag dan wel studietoelage, blijkt uit het aantal leerlingen en studenten die in 2021-2022 een toelage kregen. In het schooljaar 2021-2022 volgden immers 484.000 leerlingen school in het secundair onderwijs. Daarvan kregen 200.460 leerlingen, ofwel 41%, een schooltoelage.¹⁴ In het academiejaar 2021-2022 kregen 62.100 van de 276.523 studenten, ofwel 22,5%, een studietoelage.¹⁵ Die vergelijking maakt duidelijk dat er nog steeds een val tussen het secundair en het hoger onderwijs kan worden vastgesteld.

2.2. Een verschil in toekenningsvoorwaarden

De indieners van deze conceptnota zijn er – in tegenstelling tot de minister¹⁶ – niet van overtuigd dat geconcludeerd mag worden dat de overstap van het secundair naar het hoger onderwijs per definitie gepaard gaat met een verbeterde sociaal-economische situatie van een student. Er moet bovendien erkend worden dat het hoger onderwijs vandaag duurder is dan het secundair onderwijs.

De verschillende toekenningsvoorwaarden

De oorzaak voor de belangrijke uitval van studenten situeert zich daarentegen in het verschil tussen de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de toekenning van, enerzijds, een studietoelage in het hoger onderwijs en, anderzijds, de schooltoeslag in het secundair onderwijs. Zowel op het vlak van de nationaliteitsvoorwaarden en financiële voorwaarden als op het vlak van de pedagogische voorwaarden is er momenteel een verschil.¹⁷ De hierboven genoemde criteria worden anders ingevuld naargelang er sprake is van de schooltoeslag of van de studietoelage. Zo ligt bij de schooltoeslag de maximumgrens een pak hoger dan bij de studietoelage. Ook de minimumgrens ligt aanzienlijk hoger bij de schooltoeslag, waardoor meer gezinnen recht hebben op een volledige uitkering. Een ander belangrijk verschil is dat er een ander inkomensbegrip gehanteerd wordt. Bij de schooltoeslag wordt

¹¹ Een volledige evaluatie van het groeipakket door het Agentschap Opgroeien en het Agentschap Uitbetaling Groeipakket is te vinden op <https://www.groeipakket.be/sites/groeipakket/files/2021-03/20210226%20Evaluatierapport%20Groeipakket.pdf>.

¹² Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

¹³ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 30 juni 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 675.

¹⁴ Zie <https://www.opgroeien.be/cijfers-en-publicaties/groeipakket#Schooltoeslag> en <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/schoolbevolking-basis-en-secundair-onderwijs>.

¹⁵ Zie <https://www.studietoelagen.be/cijfergegevens> en <https://www.vlaanderen.be/publicaties/hoger-onderwijs-in-cijfers>.

¹⁶ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

¹⁷ Zie ook <https://studietoelagen.be/veelgestelde-vragen-verschil-schooltoeslag-en-studietoelage>.

voor de berekening gebruikgemaakt van het bruto belastbaar inkomen, terwijl bij de studietoelage een netto belastbaar inkomen gebruikt wordt.

	Schooltoeslag	Studietoelage
Nationaliteitsvoorwaarde	Belgische nationaliteit of niet-Belg in specifieke omstandigheden	Belg of duurzame band met België kunnen aantonen
Inkomen	Bruto belastbaar inkomen	Netto belastbaar inkomen
Alimentatie	Telt niet mee in de berekening	Wel mee in de berekening
Inkomen niet-verwant	Telt wel mee in de berekening	Telt niet mee in de berekening
Wijziging in gezinssamenstelling	Rekening bruto belastbaar bedrag. Uitbetaler geen extra bijkomende inkomsten opvragen bij scholier	Rekening met de recente inkomsten die je zelf bezorgt, enkel ouder bij wie gedomicilieerd
KI-test	3x KI VREG < 20% referentie-inkomen (brutobedrag)	3x KI VREG < 20% referentie-inkomen (netto-bedrag)

Voordelen van afgestemde toekenningsvoorwaarden

De indieners van deze conceptnota zijn ervan overtuigd dat het op elkaar afstemmen van de toekenningsvoorwaarden voor de schooltoeslag en studietoelagen verschillende positieve gevolgen heeft. Ten eerste zorgt het ervoor dat studenten rechtszekerheid krijgen. Met op elkaar afgestemde criteria zijn ze namelijk beter in staat om in te schatten of ze in het hoger onderwijs recht hebben op een studietoelage als ze voordien al recht hadden op een schooltoeslag.

Ten tweede zullen afgestemde voorwaarden – zoals verder in deze conceptnota nog wordt toegelicht – de automatische rechtentoekenning eenvoudiger mogelijk maken. Voor een kind dat in Vlaanderen woont, wordt de schooltoeslag namelijk automatisch toegekend als deel van het groeipakket. Er moet in dat geval geen aparte aanvraag ingediend worden. Een student aan een instelling voor hoger onderwijs die een studietoelage wil verkrijgen, moet daarvoor zelf een dossier openen. Er wordt vervolgens onderzocht of de student recht heeft op de studietoelage of niet. De voorwaarden om een schooltoeslag te krijgen zijn vandaag zo geformuleerd dat ze een automatische rechtentoekenning mogelijk maken. Zo zijn ze bijvoorbeeld gebaseerd op data die de overheid zelf ter beschikking heeft en dus niet hoeft op te vragen. Als dat ook het geval zou zijn bij de studietoelagen, is automatische rechtentoekenning ook eenvoudiger te realiseren.

Als derde voordeel zijn de indieners van deze conceptnota ervan overtuigd dat afgestemde voorwaarden ook betekent dat de groep die recht heeft op een studietoelage maar die niet aanvraagt (de 'non-take-upgroep'), kleiner zal worden. Zelfs bij een niet-automatische toekenning zouden meer studenten zich ervan bewust zijn dat ze in aanmerking komen voor een studietoelage, als de voorwaarden voor het verkrijgen van een schooltoeslag en een studietoelage gelijklopend zouden zijn.

Een vierde voordeel is dat alle studenten met een bepaalde behoefte, een vergelijkbare behandeling krijgen, wat dus ook rechtvaardiger is. Zowel de schooltoeslag als de studietoelage zijn bedoeld als financiële ondersteuning voor de kosten die verbonden zijn aan het volgen van onderwijs. De kosten van studenten lopen hoger op dan de kosten van leerlingen. Toch zijn de voorwaarden voor het verkrijgen van

een studietoelage strenger dan die voor het verkrijgen van een schooltoeslag. Zo telt het alimentatiegeld bijvoorbeeld mee voor de berekening van het referentieinkomen voor het verkrijgen van een studietoelage, maar telt het niet mee voor de berekening van de schooltoeslag. Daardoor komt het voor dat, hoewel er geen wijziging is op het vlak van alimentatiegeld, een leerling die in het secundair onderwijs wel een schooltoeslag ontving, geen recht heeft op een studietoelage in het hoger onderwijs. Door de verschillende voorwaarden voor het verkrijgen van de financiële ondersteuning zijn er dus studenten die financiering kunnen gebruiken, maar naast de boot vallen.

Een bijkomend nadeel bij de voorwaarde van het meenemen van het alimentatiegeld is het gegeven dat dit de uitbetaling vertraagd. In het antwoord op een schriftelijke vraag¹⁸ geeft minister Ben Weyts aan dat er in februari 2022 nog 5663 dossiers waren waarvoor het onderzoek nog gestart moest worden. Als een van de oorzaken stelt de minister dat dit vaak komt door een verklaring van alimentatiegeld dat de student nog moet voorleggen voor het onderzoek gestart kan worden. Voor het verkrijgen van een schooltoeslag hoeft die verklaring niet voorgelegd te worden. De discrepantie tussen de voorwaarden voor een schooltoelage en een studietoelage zorgt hier voor een vertraging in de toekenning van de financiële ondersteuning.

2.3. Een verschillende puntentelling en de hoogte van de toelage of toeslag

Een andere discrepantie is terug te vinden in de puntentelling. Bij de studietoelage wordt de leefeenheid bepaald op basis van een puntensysteem. De berekening van de punten vindt plaats bij het nagaan van de voorwaarden, meer specifiek de inkomensvoorwaarde. De derde stap om te bepalen of het inkomen wel voldoet aan de criteria om recht te hebben op een studiebeurs, is het berekenen van de punten van de leefeenheid. Op basis van de toegekende punten wordt immers bepaald of het inkomen binnen de inkomensgrenzen valt.

Ook bij de schooltoeslag vindt de berekening van de leefeenheid op basis van punten plaats bij het nagaan van de voorwaarden. Er wordt immers nagegaan of het gezinsinkomen niet te hoog is in verhouding tot de gezinsgrootte. Om de gezinsgrootte in kaart te brengen wordt een beroep gedaan op het puntensysteem.

Beide doen dus een beroep op een dergelijk puntensysteem, alleen worden die punten anders toebedeeld. De onderstaande tabel toont de overeenkomsten en de verschillen aan.

Schooltoeslag	Studietoelage
1 startpunt voor alle gezinnen, behalve de alleenstaande en zelfstandige leerlingen zonder kinderen	
1 punt extra voor elke persoon in het gezin die fiscaal ten laste is van de personen van wie het inkomen wordt gebruikt voor de berekening van de toeslag	Elke persoon in de leefeenheid die fiscaal ten laste is van de persoon of personen van wie het inkomen dient voor de berekening van de toelage.
1 punt extra voor elke leerling in het gezin die niet meer fiscaal ten laste is, maar die toch geen zelfstandige, gehuwde of alleenstaande leerling is.	Elke student in de leefeenheid die niet meer fiscaal ten laste is van de persoon of personen van wie het inkomen dient voor de berekening van de toelage, als die student bestaansmiddelen heeft gehad, maar niet voldoet aan de voorwaarden voor een zelfstandig, gehuwd of alleenstaand student.

¹⁸ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 31 januari 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 291

1 punt extra voor elke persoon in het gezin die hoger onderwijs volgt (inclusief bachelor-na-bachelor of master-na-master). Het totale aantal punten wordt om die reden, vermindert met 1 punt en kan nooit minder zijn dan 0.	Elke persoon in de leefeenheid die onder een van de twee bovenstaande categorieën valt, en elke persoon in de leefeenheid van wie het inkomen dient voor de berekening van de toelage, die aan een erkende instelling hoger onderwijs volgt of een bachelor-na-bacheloropleiding of een master-na-masteropleiding volgt. Het totale aantal punten wordt vermindert met 1 punt en bedraagt nooit minder dan 0.
Een extra punt voor elke persoon in de leefeenheid die op 31 augustus voor het betrokken schooljaar minstens 66% gehandicapt is (minstens 4 punten in pijler 1)	Elke persoon die onder een van de twee bovenstaande categorieën valt en die fiscaal als persoon met een handicap wordt beschouwd (handicappercentage van minimaal 66% of minstens 4 punten in pijler 1).
	Elke persoon van wie het inkomen dient voor de berekening van de toelage en die fiscaal als persoon met een handicap wordt beschouwd (handicappercentage van minimaal 66% of minstens 4 punten in pijler 1).
	De student voor wie de aanvraag wordt ingediend, is geen zelfstandige of alleenstaande student. Let op: dit punt mag maar één keer worden geteld voor de hele leefeenheid.
	De leefeenheid van de student die het statuut verwerft van zelfstandige of alleenstaande student en die de personen, vermeld in een van de twee bovenstaande categorieën ten laste heeft.
	Een minpunt wordt toegepast als er in de leefeenheid van de student (zowel oudergerelateerd, ten laste van andere natuurlijke persoon, gehuwd, zelfstandig of alleenstaand) een of meer niet-verwanten zijn die over een inkomen beschikken. Een leefloon of een inkomensvervangende tegemoetkoming aan personen met een handicap wordt niet als een inkomen beschouwd: in dat geval hoeft er geen minpunt aangerekend te worden.

De hoogte van de schooltoeslag en studietoelage worden bepaald aan de hand van het bovenstaande puntensysteem. Het puntensysteem bepaalt namelijk de minimum- en maximuminkomensgrens om een uitkering te kunnen ontvangen. Bij een studietoelage is het namelijk zo dat hoe meer punten iemand heeft, hoe hoger de maximuminkomensgrens ligt.

De toekenning van de studietoelage verloopt als volgt:

- gelijk of onder de minimuminkomensgrens: volledige toelage;
- tussen de minimum- en de maximuminkomensgrens: gedeeltelijke toelage;
- gelijk aan de maximuminkomensgrens: minimumtoelage;
- boven de maximuminkomensgrens: geen toelage;
- lager of gelijk aan een tiende van de maximuminkomensgrens: uitzonderlijke toelage.

Ook bij de schooltoeslag wordt rekening gehouden met de gezinsgrootte en wordt dus naar het puntensysteem gekeken om de inkomstengrenzen te kennen:

- onder de minimuminkomensgrens: volledige toeslag;
- tussen de minimum- en de maximuminkomensgrens: gedeeltelijke toeslag;
- boven de maximuminkomensgrens: geen toeslag.

In de onderstaande tabel staan de criteria waarmee er rekening wordt gehouden om de grootte van het toegekende bedrag te bepalen.

Schooltoeslag	Studietoelage
Type onderwijs	Studietraject en resterend studietoelagerekrediet
Gezinsinkomen	Hoogte gezinsinkomen
Gezinssituatie	Punten leefeenheid
	Verblijfplaats student (kot of niet)

Beide systemen hanteren dus grotendeels dezelfde principes. Toch zijn de minimum- en maximumgrenzen verschillend, omdat een andere puntentelling gehanteerd wordt. Het is dus mogelijk dat hoewel de situatie van de student op het vlak van loon, gezinssamenstelling en dergelijke meer onveranderd is gebleven bij de overgang naar het hoger onderwijs, die student toch minder financiële ondersteuning krijgt. Hoger onderwijs is duurder dan secundair onderwijs. Daarom is het nodig dat in gevallen van een onveranderde situatie het toegekende bedrag minstens even hoog is.

3. Afgestemde voorwaarden tussen schooltoeslag en studietoelage

Uit de hierboven beschreven feiten en het cijfermateriaal blijkt dat een niet geringe groep studenten bij de overgang van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs geen financiële ondersteuning meer ontvangt. Dat komt doordat er verschillende voorwaarden gesteld worden voor het verkrijgen van een schooltoeslag en van een studietoelage. Het is belangrijk dat de uitval van rechthebbenden verkleind wordt. Daarvoor zouden de voorwaarden van de studietoelage zo veel mogelijk afgestemd moeten worden op de voorwaarden van de schooltoeslag.

Een volledige gelijkstelling van de voorwaarden is misschien niet mogelijk wegens de verschillende situatie waarin leerlingen en studenten zich bevinden, bijvoorbeeld omdat studenten een kot moeten huren. Verder in deze conceptnota wordt ingegaan op alternatieven.

In elk geval zien de indieners van deze conceptnota mogelijkheden om de voorwaarden beter op elkaar af te stemmen. Het merendeel van de studenten die een studietoelage ontvangt, is ten laste van de ouder of ouders. Wat alimentatiegeld betreft, is er geen automatische verhoging als het kind van onderwijsniveau verandert (tenzij dat zo in het vonnis van de rechtbank bepaald is). Toch wordt het alimentatiegeld in het hoger onderwijs mee in acht genomen bij de bepaling of een student recht heeft op een studietoelage. Wat die voorwaarde betreft zien de indieners van deze conceptnota dus mogelijkheden voor een betere afstemming. Ook de verschillende inkomens die als basis gebruikt worden voor de bepaling of iemand recht heeft op een studietoelage, kunnen volgens de indieners van deze conceptnota op elkaar afgestemd worden. Voor de schooltoeslag wordt op dit moment het bruto belastbaar inkomen gebruikt, voor de studietoelage is dat het netto belastbaar inkomen.

De mogelijkheden tot een betere afstemming bevinden zich vooral in het deel van de financiële voorwaarden en niet zozeer binnen de nationaliteitsvoorwaarden en pedagogische voorwaarden. Om die betere afstemming te kunnen doorvoeren zou

er een aanpassing moeten gebeuren van boek II, titel IV, van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap.

III. Naar snellere toekenningen en uitbetalingen

1. Recente stappen naar een snellere uitbetaling

1.1. Regelgevend kader

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 stelt duidelijk voorop dat er meer ingezet zal worden op administratieve vereenvoudiging en de automatische toekenning van rechten:

“Er bestaan vandaag een groot aantal sociale tegemoetkomingen en voordelen op lokaal en Vlaams niveau. Maar deze voordelen zijn vaak niet gekend, de aanvraagprocedures te complex of de aanvraagformulieren moeilijk leesbaar.

Daarom zetten we in op een helder taalgebruik, een duidelijke informatiestroom, proactieve informering, administratieve vereenvoudiging en automatische rechten-toekenning waar mogelijk in de strijd tegen onderbescherming.”¹⁹

Een van die sociale tegemoetkomingen is de studiefinanciering in het hoger onderwijs. Naar aanleiding van het recentste klantentevredenheidsonderzoek werd de afgelopen jaren de website van de afdeling Studietoelagen volledig vernieuwd. Ook de brieven en mails werden vereenvoudigd.²⁰ Verder werden de formulieren om studietoelagen aan te vragen ook vereenvoudigd.²¹

De Vlaamse Regering werkt al een aantal jaren aan een optimalisering en automatisering van de aanvraagprocedure om de non-take-upgroep te verkleinen. Zo is onder impuls van voormalig minister van Onderwijs Hilde Crevits een volledig vernieuwd loket uitgerold. Daardoor kunnen studenten eenvoudig hun dossier van A tot Z volgen via hun eigen digitale profiel. Verder werd al enkele jaren geleden een gedeeltelijke automatisering gerealiseerd en ook het aanvraagformulier werd al sterk vereenvoudigd. Er werden twee ‘soorten’ dossiers ingevoerd: de dossiers die op eigen initiatief van de student zijn opgestart en de automatisch opgestarte dossiers.

Vanaf het academiejaar 2020-2021 werd de volgende stap gezet en werd het voor de student nog eenvoudiger. Studenten hoeven maar één keer een onlineprofiel aan te maken. Daarbij kunnen ze aanduiden dat de afdeling Studietoelagen elk jaar een dossier mag opstarten. Ze zullen dus in principe maar één keer op eigen initiatief hun dossier hoeven op te starten, waardoor het risico verkleint dat ze vergeten om hun toelage tijdig aan te vragen.

Als dat nodig is, zullen studenten bij het begin van elk academiejaar alleen nog bijkomende informatie moeten verstrekken. In het academiejaar 2020-2021 hebben meer dan 45.000 studenten een eerste beslissing over de al dan niet toekenning van een toelage ontvangen zonder dat ze daarvoor zelf iets hebben moeten doen.²² In het academiejaar 2021-2022 was bijna 40 procent van de genomen

¹⁹ Vlaams regeerakkoord 2019-2024, p. 89.

²⁰ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 15 juni 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 620.

²¹ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 19 juni 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 649.

²² In dat geval zal de student bij het begin van elk academiejaar alleen nog bijkomende informatie moeten verstrekken.

beslissingen geautomatiseerd.²³ De uitbetaling gebeurt rechtstreeks op de bankrekening van de studenten in kwestie.

Om een snellere behandeling van dossiers en een snellere uitbetaling van de studietoelage te kunnen verwezenlijken, werd ondertussen bij het Onderwijsdecreet XXXI de start van de aanvraag vervroegd naar 2 juni voorafgaand aan het academiejaar waarop de aanvraag betrekking heeft.²⁴ Daarnaast kan – nog voor de aanvraagdatum van 2 juni – de afdeling Studietoelagen al voorbereidende activiteiten uitvoeren als de student:

- daarvoor de noodzakelijke toestemming heeft gegeven;
- in aanmerking kwam voor een studietoelage of bijna-beursstudent was in het academiejaar vóór het academiejaar waarop de studietoelage betrekking heeft.

Nog voor de start van het academiejaar kunnen zo alle voorwaarden worden onderzocht, met uitzondering van de pedagogische voorwaarden.²⁵

1.2. In de praktijk

De afgelopen jaren is het aandeel automatisch gestarte dossiers duidelijk gestegen. Bij de bachelor- en graduaatsopleidingen ligt het aandeel vanzelfsprekend lager, aangezien in die groepen de meeste studenten zitten die voor het eerst een studietoelage in het hoger onderwijs aanvragen en dus zelf het initiatief daarvoor moeten nemen.²⁶ Uit de cijfers blijkt bovendien dat die automatische opstart bij het begin van het academiejaar gebeurt.

Academiejaar	Type start	Bacheloropleiding	Graduaatsopleiding	Masteropleiding	Andere opleiding
2015-2016	Automatisch gestart	11%		17%	16%
	Eigen initiatief	89%		83%	84%
2016-2017	Automatisch gestart	27%		36%	30%
	Eigen initiatief	73%		64%	70%
2017-2018	Automatisch gestart	42%		50%	45%
	Eigen initiatief	58%		50%	55%
2018-2019	Automatisch gestart	37%		47%	40%
	Eigen initiatief	63%		53%	60%
2019-2020	Automatisch gestart	45%	29%	55%	49%
	Eigen initiatief	55%	71%	45%	51%

²³ Vraag om uitleg van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 22 mei 2022 (<https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1632309/verslag/1636350>).

²⁴ Artikel 53 van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (Belgisch Staatsblad 19 juli 2007).

²⁵ Artikel 122-123 van het Onderwijsdecreet XXXI van 9 juli 2021 (Belgisch Staatsblad 26 augustus 2021).

²⁶ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

De inspanningen om de aanvragen te vereenvoudigen en te automatiseren leiden alvast tot een snellere toekenning. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het toekenningstempo dat wordt aangehouden voor 2020-2021. Nog nooit werden zoveel studietoelagen toegekend in de eerste drie weken na de start van het academiejaar. De dienst Studietoelagen had half oktober 2020 al aan meer dan 17.000 studenten een studietoelage toegekend. Dat is aanzienlijk meer dan de 12.000 studenten op hetzelfde ogenblik het jaar daarvoor.²⁷ Die positieve evolutie zet zich ook door. Bij de start van het academiejaar 2021-2022 werden al 15.000 studietoelagen uitbetaald, wat bijna een kwart is van het geschatte eindtotaal. Dat is drie keer zoveel als bij de start van het academiejaar 2020-2021.²⁸

2. Nog steeds te laat toegekende en uitbetaalde studietoelagen

2.1. Lange doorlooptijden

Tot 2020-2021

De gemiddelde doorlooptermijn voor de behandeling van een dossier is al aanzienlijk korter dan in 2015-2016, toen studenten maar liefst 114 dagen moesten wachten voor er een uitspraak over hun dossier gedaan werd.²⁹ De cijfers voor het academiejaar 2020-2021 tonen op 27 september 2021 zelfs een gemiddelde wachttijd van maar 46,4 dagen voor studenten die al in een vorig academiejaar een aanvraag hebben ingediend en 44,9 dagen voor studenten die voor het eerst een aanvraag indienen.³⁰ Wat echter opvalt, is dat het verschil in doorlooptermijn tussen de automatisch opgestarte dossiers en de dossiers die op eigen initiatief opgestart worden, sterkt verschilt. In 2018-2019 duurde de afhandeling van een automatisch opgestart dossier zelfs gemiddeld vier dagen langer dan die van een op eigen initiatief opgestart dossier. In 2019-2020 moesten studenten die op eigen initiatief een dossier hadden opgestart, dan weer gemiddeld maar dertien dagen langer wachten.

De onderstaande tabel geeft een volledig overzicht.³¹

Soort start	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Op eigen initiatief	114	110	84	66	82
Automatisch opgestart dossier	113	122	77	70	65
Alle dossiers	114	113	81	68	74

²⁷ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

²⁸ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 13.

²⁹ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 13 april 2021, Parl.St. *Schriftelijke vragen* 2020-21, nr. 632.

³⁰ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 8 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 977.

³¹ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 13 april 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 632.

Vanaf 2020-2021

Sinds het academiejaar 2020-2021 werd het systeem vereenvoudigd. De student geeft toestemming om jaarlijks opnieuw het onderzoek te openen. De administratie start daarna zelf proactief alle onderzoeken en brengt de studenten daarvan op de hoogte. Daarom wordt niet meer gesproken van een opstart op eigen initiatief of van een automatische opstart, maar van een eerste aanvraag en van de hernieuwing van de aanvraag.³²

Uit de cijfers blijkt evenwel dat heel wat studenten pas laat in het academiejaar hun studietoelage ontvangen. In april 2021 waren er bijvoorbeeld nog steeds 6797 onderzoeken die al waren opgestart, maar nog niet waren afgerond.³³ Daarvan waren er maar liefst 1507 onderzoeken waarbij de administratie het dossier nog een eerste maal moest behandelen. Dat is maar liefst 23% van het aantal gestarte, maar niet afgeronde onderzoeken. In de andere 77% van de gestarte maar niet afgeronde onderzoeken heeft de administratie nog extra informatie nodig van de student nadat ze het dossier al een eerste maal behandeld heeft.

In februari 2022 waren er 27.926 onderzoeken gestart, maar niet afgerond.³⁴ Dat is maar liefst 27% van het totale aantal opgestarte onderzoeken. In 67% van de gevallen waarin dossiers openstaan, moest er nog een eerste behandeling door de administratie plaatsvinden. In maar 17% van de niet-afgehandelde dossiers wachtte de administratie op essentiële informatie van de student. In 16% van de dossiers werd bijkomende informatie opgevraagd. Het gros van de studenten dient in het begin van het academiejaar hun aanvraag in. Het schoentje knelt dus bij het grote aantal dossiers dat nog voor een eerste keer door de administratie behandeld moet worden. Het duurt namelijk enige tijd voordat de administratie het dossier behandelt en de doorlooptijd een aanvang neemt.

De onderstaande tabel geeft het aantal gestarte maar nog niet afgeronde onderzoeken weer op 28 april 2021³⁵ en op 11 februari 2022³⁶, met een onderscheid tussen hernieuwde en eerste aanvragen.

	Tot en met april 2021	Tot en met februari 2022
Hernieuwing aanvraag	3854	18.920
Eerste aanvraag	2943	9006
Totaal	6797	27.926

Er moet wel worden opgemerkt dat – door de vereenvoudiging en optimalisering – er sinds het academiejaar 2020-2021 een breuklijn is. Het aantal automatisch opgestarte dossiers is sterk gestegen, waardoor aan een grote groep studenten wel sneller een studietoelage werd toegekend (zie verder).³⁷ Toch blijft er – zoals hierboven is aangegeven – voor een grote groep studenten toch nog altijd een lange doorlooptermijn bestaan.

³² Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Weyts van 31 januari 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 291.

³³ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Weyts van 13 april 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 632.

³⁴ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Weyts van 31 januari 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 291.

³⁵ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 13 april 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 632.

³⁶ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Weyts van 31 januari 2022 *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 291.

³⁷ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Weyts van 28 oktober 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 94.

2.2. Een piek in het begin van het academiejaar

Het is logisch dat de meeste aanvragen of automatisch gestarte dossiers vlak voor of in het begin van het academiejaar plaatsvinden. Er is daarbij al heel wat vooruitgang geboekt in de snelheid waarmee de aanvragen voor een studietoelage in de eerste maand worden afgehandeld. Terwijl in het academiejaar 2015-2016 op 30 oktober – na ongeveer een maand – maar 14,1% van het totale aantal dossiers dat resulteert in een toekenning, afgehandeld was, is dat in het academiejaar 2019-2020 gestegen tot 26%. Toch waren op die momenten al 62%, respectievelijk 88,8% van het totale aantal dossiers dat resulteert in een toekenning, ingediend. Dat betekent dat bij de aanvang van het academiejaar meer dan de helft van de studenten die op dat moment al een toekenning ontvangen zou kunnen hebben, die nog niet ontvangen heeft.

Door de verdere digitalisering en automatisering sinds het academiejaar 2019-2020, en door de verdere optimalisering en vereenvoudiging sinds het academiejaar 2020-2021 zijn er meer automatisch opgestarte dossiers, waardoor het aantal toekenningen op 30 oktober steeg tot 39,8% in het academiejaar 2021-2022. In het huidige academiejaar 2022-2023 steeg dat zelfs tot 51,5%. Ook daarvoor moet evenwel worden vastgesteld dat in het academiejaar 2021-2022 – tegenover de 39,8% toegekende studietoelagen – staat dat al 85,4% was ingediend op 30 oktober.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal toekenningen op 30 oktober.³⁸

	Automatisch gestart	Eigen initiatief	Totaal	Percentage van uiteindelijke toekenning
Academiejaar 2015-2016	0	7019	7019	14,1%
Academiejaar 2016-2017	6	6353	6359	12,9%
Academiejaar 2017-2018	17	9911	9928	19,3%
Academiejaar 2018-2019	24	15.231	15.255	28,3%
Academiejaar 2019-2020	2547	12.841	15.388	26,0%
Academiejaar 2020-2021	18.174	5843	24.017	34,2%
Academiejaar 2021-2022	19.908	4865	24.773	39,8%
Academiejaar 2022-2023*	24.857	7043	31.900	51,5%

³⁸ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

De volgende tabel geeft het overzicht van het aantal gestarte dossiers dat resulteert in een toekenning op 30 oktober.³⁹

	Aantal gestarte dossiers op 30 oktober die resulteren in toekenning		% van het totaal aantal gestarte dossiers op 30 oktober die resulteren in toekenning		Totaal aantal gestarte dossiers dat resulteerde in toekenning	
	Automatisch	Eigen initiatief	Automatisch	Eigen initiatief	Automatisch	Eigen initiatief
Academiejaar 2015-2016	62	30.798	1%	87,9%	6040	43.707
Academiejaar 2016-2017	254	28.613	1,84%	80,8%	13.814	35.416
Academiejaar 2017-2018	89	25.179	0,4%	85,9%	22.218	29.310
Academiejaar 2018-2019	2344	29.592	11,5%	88,4%	20.334	33.484
Academiejaar 2019-2020	23.839	28.676	89,9%	87,9%	26.523	32.615
Academiejaar 2020-2021	36.154	13.759	76,9%	59,0%	47.017	23.301
Academiejaar 2021-2022	42.280	10.908	89,0%	73,8%	47.493	14.788

De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal toekenningen op 30 december.⁴⁰

	Automatisch gestart	Eigen initiatief	Totaal	Percentage van uiteindelijke toekenning
Academiejaar 2015-2016	2	19.280	19.282	38,8%
Academiejaar 2016-2017	261	21.792	22.053	44,8%
Academiejaar 2017-2018	1307	20.026	21.333	41,4%
Academiejaar 2018-2019	2122	26.147	28.269	52,5%
Academiejaar 2019-2020	7957	21.833	29.790	50,4%
Academiejaar 2020-2021	25.150	8850	34.000	48,4%
Academiejaar 2021-2022	29.535	8166	37.701	60,5%

³⁹ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12; schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 oktober 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 94 (eigen berekeningen).

⁴⁰ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

De volgende tabel geeft het overzicht van het aantal gestarte dossiers dat resulteert in toekenning op 30 december.⁴¹

	Aantal gestarte dossiers op 30 december die resulteren in een toekenning		% van het totaal aantal gestarte dossiers op 30 december die resulteren in een toekenning		Totaal aantal gestarte dossiers dat resulteerde in een toekenning	
	Automatisch	Eigen initiatief	Automatisch	Eigen initiatief	Automatisch	Eigen initiatief
Academiejaar 2015-2016	335	38.512	5,5%	88,1%	6040	43.707
Academiejaar 2016-2017	7062	33.511	51,1%	94,6%	13.814	35.416
Academiejaar 2017-2018	20.910	27.598	94,1%	94,1%	22.218	29.310
Academiejaar 2018-2019	17.851	31.980	87,8%	95,5%	20.334	33.484
Academiejaar 2019-2020	23.879	30.913	90%	94,8%	26.523	32.615
Academiejaar 2020-2021	40.789	17.489	86,8%	75,1%	47.017	23.301
Academiejaar 2021-2022	45.546	12.878	95,9%	87,1%	47.493	14.788

Ook bij een jaarlijkse 'foto van de cijfers' op 30 december kan, ten opzichte van het academiejaar 2015-2016, een duidelijke verbetering worden waargenomen in de snelheid waarmee de aanvragen voor een studietoelage worden afgehandeld. In het academiejaar 2021-2022 was al 60,5% van het totale aantal uiteindelijke toekenningen van een studietoelage afgewerkt. Toch is dat nog te weinig. Op 30 december van het desbetreffende academiejaar was namelijk 93,8% van alle aanvragen die resulteren in een toekenning, al ingediend. Daarvan was dus bijna twee derde afgerond.

De timing waarop de aanvraag afgehandeld wordt, blijft zeer belangrijk. De grootste kosten voor studenten moeten worden gemaakt bij de aanvang het academiejaar. Ze moeten bijvoorbeeld schoolboeken aankopen, de huurwaarborg voor hun kot betalen, hun abonnement voor het openbaar vervoer vernieuwen ... De indieners van deze conceptnota willen daarom streven naar een zo kort mogelijke behandeltermijn en een zo vroeg mogelijke uitbetaling. De termijn tussen het indienen van een aanvraag of het automatisch gestart dossier enerzijds, en de uitbetaling van de studietoelage anderzijds, mag maximaal één maand bedragen. Uiteraard begint die termijn pas te lopen zodra de student alle nodige stukken daarvoor heeft ingediend of ter beschikking heeft gesteld.

⁴¹ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 2 oktober 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12; schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 oktober 2022, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 94 (eigen berekeningen).

3. Automatische rechtentoekenning én uitbetaling

3.1. Minder administratieve overlast, meer automatisering, meer duidelijkheid

Uit de laatste grote bevraging over de afdeling Studietoelagen bleek dat 88% van de studenten tevreden is over de dienstverlening.⁴² De tevredenheidsscore is daarbij hoger bij mensen van wie het dossier een kortere behandeltijd had. Vooral de digitalisering en de vlotte dienstverlening werden aangehaald als belangrijkste redenen tot tevredenheid. De indieners van deze conceptnota zijn ervan overtuigd dat die digitaliserings- en automatiseringstendens moet worden voortgezet en versterkt.

Dat moet hand in hand gaan met de doelstelling om tot minder administratieve overlast voor de student te komen. Het 'only once'-principe is daarbij cruciaal. Data die de overheid al tot haar beschikking heeft, hoeft de student niet nogmaals te bezorgen.

De overheid beschikt – zeker bij een eerste contact – evenwel niet over alle gegevens die nodig zijn voor de toekenning en de uitbetaling van een studietoelage, bijvoorbeeld het bankrekeningnummer van de rechthebbende student. In tegenstelling tot de schooltoelagen in het kleuter-, lager en secundair onderwijs zijn in het hoger onderwijs de studenten de ontvanger van de studietoelage. Ze ontvangen dus de toelage op hun eigen bankrekening. Dus niet de ouders, maar de studenten zelf treden voor de dienst Studietoelagen als contactpunt op.

De kans dat een student dus voor het eerst administratief in aanraking komt met het aanvragen van een studietoelage, is reëel. De indieners van deze conceptnota zijn ervan overtuigd dat het daarom extra belangrijk is dat studenten goed geïnformeerd zijn over de rechten die ze hebben, waardoor ze ook kunnen inschatten of hun aanvraag van een studietoelage succesvol kan zijn. Voor het academiejaar 2020-2021 werden 108.756 onderzoeken gevoerd, waarbij 38.411 studenten voor het eerst een studietoelage aanvroegen. Bij maar liefst 43.330 onderzoeken (35%) resulteerde dat onderzoek in een afwijzing en hadden de studenten dus geen recht op een studietoelage.⁴³ In 2021-2022 kregen 35.044 studenten van de 109.402 aanvragers, ofwel 32%, een afwijzing.⁴⁴ Er moet daarom blijvend en meer worden ingezet op het bereiken van studenten via onder meer de sociale media, de scholen, de CLB's, de OCMW's en de studentenvoorzieningen.

3.2. AHOVOKS als regisseur, VUTG als uitbetalingsdienst

Voor de indieners van deze conceptnota moet er evenwel een stap verder worden gegaan. Automatische rechtentoekenning moet in de 21e eeuw de standaard zijn, ook voor studietoelagen. Daarbij kan veel worden geleerd uit de integratie van de schooltoelage in het groeipakket, waar belangrijke stappen werden gezet zodat vandaag schooltoelagen automatisch en snel worden uitbetaald.

Het Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid (VUTG) is vandaag de uitbetalingsdienst van het groeipakket – de vroegere kinderbijslag – waar ook de schooltoelage onder valt. Dat agentschap betaalt maandelijks voor 1,6 miljoen kinderen de toelagen uit. Dat agentschap beschikt over de kennis en ervaring om snel toelagen te betalen. De indieners van deze conceptnota zijn ervan overtuigd dat daar gebruik van moet worden gemaakt. De student wordt er beter van en de overheid wordt efficiënter.

⁴² Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 15 juni 2020, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 620.

⁴³ Schriftelijke vraag van Brecht Warnez aan minister Ben Weyts van 28 september 2021, *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 12.

⁴⁴ <https://www.studietoelagen.be/cijfergegevens>

De regelgeving over de uitbetaling van studietoelagen zal moeten worden gescreend en aangepast – net zoals tijdens de vorige zittingsperiode is gedaan voor de schooltoelage – om ervoor te zorgen dat die toelagen automatisch kunnen worden uitbetaald. Bepaalde informatie wordt nu aan studenten gevraagd – zoals alimentatiegeld – terwijl die informatie bij de schooltoeslag niet gevraagd wordt, waardoor de schooltoeslag in het leerplichtonderwijs sneller uitbetaald kan worden. De vraag is hoe doorslaggevend dat soort criteria zijn.

Een van de parameters die bepalend is voor het bedrag van de studietoelage die het VUTG niet kent, is het al dan niet op kot gaan van de student. Daarvoor zijn volgens de indieners van deze conceptnota wel oplossingen te bedenken. Zo kan de hogeronderwijsinstelling bij de inschrijving van de student vragen naar het bewijs dat die student op kot zit (bijvoorbeeld de huurovereenkomst). Een andere mogelijkheid is het in twee fasen uitbetalen, waarbij studenten altijd automatisch het basisbedrag van hun studietoelage ontvangen, en in een tweede fase – nadat ze het bewijs hebben geleverd dat ze op kot zitten – een extra toelage krijgen.

Hoewel er de afgelopen jaren al heel wat stappen zijn gezet, erkennen de indieners van deze conceptnota dat het voor de afdeling Studietoelagen van AHOVOKS in geen geval een evidente opdracht is om te allen tijde de studietoelagen snel te verwerken. Voor de uitbetaling van ruim 60.000 toelagen is maar een beperkt aantal vte's (enkele tientallen) binnen de Afdeling Studietoelagen beschikbaar. De meeste aanvragen of automatisch op te starten dossiers komen evident voor in het begin van het academiejaar. Er is dus minstens sprake van een piek in de werkbelasting.

Daartegenover staat dat AHOVOKS wél de kennis en expertise over het hogeronderwijsveld heeft, en die kennis en expertise mogen niet verloren gaan. Daarom zijn de indieners van deze conceptnota ervan overtuigd dat het VUTG louter als uitbetalingsdienst kan fungeren en AHOVOKS de regisseur blijft om bijvoorbeeld te evalueren of de criteria en regelgeving met betrekking tot de studiegelden actueel en pertinent is.

Die rolverdeling waarbij VUTG de uitbetalingsdienst is van een andere regisseur, is niet nieuw. Vandaag treedt het VUTG bijvoorbeeld ook al op voor uitbetaling van gezinstoeslagen die de steden en gemeenten aan hun eigen inwoners toekennen, zoals een geboortepremie.⁴⁵ De ontvanger van die premie merkt in de feiten niet dat het VUTG de uitbetalingsdienst is. Het logo van het lokaal bestuur is bijvoorbeeld op de briefwisseling vermeld. Het blijft ook aan het lokaal bestuur om te oordelen wat de hoogte van het bedrag is of welke criteria er zijn om in aanmerking te komen voor een premie. Ook op dat vlak kunnen lessen worden getrokken uit bestaande praktijken.

Conclusie

Er is nog verbetering mogelijk op het vlak van de toekenning en uitkering van studietoelagen in de Vlaamse Gemeenschap. De indieners van deze conceptnota zijn ervan overtuigd dat de snelheid waarmee de aanvragen voor een studietoelage worden afgehandeld, omhoog moet en dat de voorwaarden voor het verkrijgen van een studietoelage en een schooltoeslag zo veel mogelijk gelijkgeschakeld moet worden.

Als eerste element is het belangrijk dat elke student die financiële ondersteuning nodig heeft in de vorm van een studietoelage, die ook daadwerkelijk ontvangt. Om

⁴⁵ Zie het project Family ProEf, waarbij Wingene, Leuven, Ledegem en de andere projectpartners dremfels wegwerken en het mogelijk maken om toelagen en voordelen in het kader van het lokale gezinsbeleid proactief, automatisch en efficiënt toe te kennen (<https://www.groepakket.be/family-proef>).

het verschil tussen het aantal rechthebbenden van financiële ondersteuning voor het volgen van onderwijs in het basis- en secundair onderwijs, en in het hoger onderwijs zo klein mogelijk te houden (en dus de uitval bij de overgang van onderwijsniveau zo klein mogelijk te houden) is het opportuun dat de voorwaarden voor het verkrijgen van die financiële ondersteuning maximaal op elkaar afgestemd worden. Afgestemde voorwaarden zorgen bovendien voor meer rechtszekerheid voor de student.

Als tweede element is de timing van de afhandeling van aanvragen voor een studietoelage zeer belangrijk. Grote kosten worden vooral gemaakt in het begin van het academiejaar, als de studenten onder andere boeken, de waarborg voor hun kotwaarborg en ander studiemateriaal moeten betalen. Op 30 december is maar iets meer dan de helft van de aanvragen die tot toekenning van een studietoelage leiden, afgerond, hoewel meer dan 90% van alle aanvragen die tot een toekenning leiden, op dat moment al ingediend zijn. Op 1 april 2023 waren er nog 14.913 studenten aan het wachten op een antwoord. De indieners van deze conceptnota willen de uitbetaling van de studietoelagen in de toekomst laten verlopen via het VUTG, zodat die sneller gebeurt, net zoals bij het groeipakket en de bijbehorende schooltoeslag. Elke student die recht op een studietoelage heeft, zou die in de eerste maand van het academiejaar op de rekening gestort moeten krijgen.

Brecht WARNEZ
Katrien SCHRYVERS
Hilâl YALÇIN
Loes VANDROMME
Vera JANS
Tinne ROMBOUTS